

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. V. Servanda est lex Tridentini de Parocho & testibus, non in
confectione instrumenti, sed in ipso contractu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

118. *Contra ar-
guitur.*

atque aded illicitè & imprudenter illum susciperet, si consentiret. Hucusque Dicast. Sed contra: si omnia illa Matrimonia essent invalida defectu consensûs alterius partis, quæ imprudenter & illicitè contraherentur, si qualitates personarum forent cognitæ, quæ nunc latent, Deus bone! quot Matrimonia essent invalida, quæ tamen ab Ecclesia pro validis agnoscuntur? Pono exemplum hominis hæretici, cum quo ignoranter contrahitur in facie Ecclesiæ coram Parocho & testibus, censetur quia Matrimonium illud ab Ecclesia reputaretur invalidum defectu consensûs alterius partis, quæ si scivisset illam qualitatem non potuisset prudenter & licitè contrahere? Aliquis contrahit ignoranter cum muliere habente votum castitatis, aut sponsalia cum tertio, putas, quia scienter non posset licitè contrahere, idèd Matrimonium esse invalidum? Contrahit quispiam ignoranter tempore interdicti, num existimas, idèd Matrimonium esse invalidum, quia cum scientia interdicti non potuisset prudenter & licitè contrahere? Nolim existimes, quia non est sapientis. Ergo etiam non videtur sapientis dicere, idèd præcisè Matrimonium cum amente non valere; quia si altera pars amentiam scivisset non potuisset prudenter & licitè velle contrahere.

119. *Casus aliquis, in quo Dicast. putat tale Matr. valere.*

Interim admittit Dicastillo, valere Matrimonium cum amente, aut delirante, aut alienato à sensibus vi morbi, jam moribundo, quando ille, ut satisfaceret suæ obligationi, dederat potestatem alicui, ut nomine suo contraheret cum aliqua absente, cui debebat Matrimonium, quod, nisi contraheretur, maneret illa infamis, & fortè illegitimi filii; tunc enim iustum est sic contrahere, & ex parte utriusque conjugis censetur adesse voluntas, etiam pro casu furivæ & amentivæ, seu alienationis à sensibus; quia utrumque contrahentem sic contrahere honestum est in eo casu, atque aded & voluntas fuit ante amentiam, & non censetur retractata, aut cessare in amentia; & in tali casu vera est sententia Sanchez & Henriquez. Hæc ille.

120. *Judicium Auctoris.*

Ego autem, salvo meliori, existimo veram esse sententiam Sanchez & Henriquez & aliorum plurimorum, non tantum in tali casu, sed semper quando non fuit talis conditio exterius appositæ, vel saltem interius expressa in mente contrahentium. Dico etiam; nullum esse peccatum sine tali conditioe velle contrahere, nisi amentia aliquo modo fuisset prævisa; sicuti non est malum velle absolutè contrahere cum tali homine, quem prudenter puto liberum à voto & à sponsalibus; quem prudenter existimo esse Catholicum, quamvis in rarissimo & metaphisico quasi eventu possit contrarium esse

verum; jam autem rarissimè & quasi metaphisicè contingit, ut aliquis, qui instituit Procuratorem, intermedio tempore fiat amens, & idèd non est necesse illam conditionem vel exterius expressè conditionem apponere, sed licet absolutè contrahere.

Et idèd omnes Judices, meo iudicio, debent judicare pro validitate talis Matrimonii, nisi velint sequi sententiam Pontifici, ut patet ex dictis, laris debili nititur fundamento, videlicet juri positivo civili, quod in aliquibus casibus seu contractibus disponit mandatum cessare furore seu amentia mandantis; sed huic dispositioni non subest contractus Matrimonii, elevatus ad dignitatem Sacramenti; quoniam *Declarat* Trident. Synodus sess. 21. cap. 2. *hanc potestatem per tuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia, ea mutentur vel mutaret, quæ suscipientium nihil, sed ipsorum Sacramentorum venerationi, proprium, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.* Cum ergo Ecclesia nullam disponat, mandatum expirare amentia seu furore mandantis; sed neque generaliter expirare morte mandantis, aut specialiter in contractu Matrimonii, iterum subscrībimus Conclusioni tanquam magis communi & longè probabiliori.

Restat unica difficultas, quæ imponitur huic sectioni, videlicet, quo tempore servanda sit lex Tridentini, ubi illa obstat quando imponitur mandatum, an quando Procurator nomine mandantem contrahit? Resolutio erit.

CONCLUSIO V.

Servanda est lex Tridentini de Parocho & testibus, non in conditione instrumenti, sed in ipso contractu.

Fundamentum desumitur ex verbis Conc. Trident. sess. 24. in Decret. de form. Matr. cap. 1. *Qui aliter quam per Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parocho seu Ordinaris licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentaverit &c.* Sed qui conficiunt instrumentum absente Parocho, non idèd attentant contrahere Matrimonium aliter, quam præstat Parocho &c. ergo Matrimonium, quod per modum vi istius instrumenti contrahitur per Procuratorem, præsentè Parocho, & duobus testibus, non est invalidum.

Probatur minor; quia dare mandatum contrahendi, quod solummodo fit per conditionem instrumenti, non est contrahere, alioquin quando utraque pars destitisset mandatum

datum suo respectivè Procuratori contrahendi Matrimonium, jam Matrimonium foret contractum, quod constat esse fallum. Nam Matrimonium semel validè contractum, consensu partium nequit dissolvi, certum autem est quod utraque pars possit revocare suum Procuratorem & impedire, quò minus valeat Matrimonium, per ipsum postmodum contrahendum, ut patet ex dictis.

Sufficit ergo, quòd Parochi & testes adhibeantur, quando per Procuratorem aut episcopalem Matrimonium contrahitur seu perficitur, hoc est, quando præstatur & acceptatur mutus consensus, ita ut inducatur vinculum indissolubile. Sic habet praxis totius Ecclesiæ; quippe nunquam auditum fuit, eam solemnitate in mandato dando Procuratori servari. Et aliunde, ut evitentur inconvenientia, quæ Concilium voluit evitari per suum decretum, satis est quòd adhibeatur illa solemnitas in ipso contractu, ut patebit ex dicendis ad objecta Adversariorum.

Prænotandum porro, quòd decretum istud Concilij sit correctoriū juris antiqui, quo neque ad confectionem instrumenti, neque ad ipsum contractum solemnitas illa requirebatur. Jam autem legum correctio evitanda, quantum possibile est; ac proinde non inducenda per tacitum intellectum, quamvis clausula nil operaretur, ut ait Sanchez lib. 2. disp. 11. n. 23. cum alijs, quos citat; quantò magis, ubi nihilominus multum operatur, ut in presenti, dum annullat ipsum Matrimonium, quamvis non corrigat jus commune circa confectionem instrumenti. Itaque si voluisset Tridentinum annullare dictum mandatum, factum absque ea solemnitate, id utique expressisset, quemadmodum expressit ipsum contractum.

Sed contrà, inquit Adversarii, solemnitas requisita ad aliquem actum, est necessaria ad dandam commissionem faciendi talem actum, & ita prohibente statuto donationem fieri absque quinque testibus, censetur prohibitum mandatum donandi absque illis. Ergo sufficit quòd Tridentinum expresserit ipsum contractum.

Antecedens probatur ex leg. 16. ff. de Sponsal. Oratio Imperatorum Antonini & Commodi, quæ quasdam nuptias in personâ Senatorum imhibuit de Sponsalibus nihil locuta est: recedè tamen dicitur etiam sponsalia in his casibus ipso jure nullius esse momenti: ut suppleatur quod orationi deest. Ex quo textu videtur colligi, prohibito aliquo, censeri prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud: ergo cum Trident. secl. 24. cap. 1. de Matr. exigat presentiam Parochi & testium ad Matrimonij valorem, eadem solemnitas desiderabitur ad valorem mandati, contrahendi illud.

Confirmatur ex leg. 39. Tauri, hodie l. 3. tit. 4. lib. 5. recopil. ubi disponitur, eandem solemnitate[m] exigi in mandato testamentum conficiendi, quæ in ipso testamento exigitur. Cujus ratio est; quia eadem ratio, virtus & effectus, quæ sunt in consequenti, dicuntur esse in antecedenti; arg. textus l. Illud, 77. ff. de Acquir. hæred. & ita cum pro testamenti falsitate vitanda, jus certam solemnitate[m] petat, merito illammet in mandato ad testandum nomine alterius desiderat, cum sit antecedens necessarium, ut alterius nomine testetur: ergo similiter in nostro casu, cum mandatum, ad contrahendum Matrimonium nomine alterius, sit antecedens necessarium, ut tale Matrimonium valeat, exigit eandem solemnitate[m] Parochi & testium, quàm ipsum Matrimonium.

Ad hoc argumentum patet responsio ex dictis Sect. 1. Concl. 9. ubi docuimus, non solum valere, sed etiam licere sponsalia clandestina; tamen si Matrimonium clandestinum non solum non liceat, sed etiam non valeat, ubi Trident. est receptum; & tamen sponsalia sunt etiam aliquid antecedens & prævium ad Matrimonium. Videantur ibi dicta circa intellectum illius leg. Oratio.

Ad confirmationem Respondeo cum Sanchez sup. n. 25. esse specialem dispositionem in eo casu; primò ad vitandas commissariorum fraudes, ut dicitur l. 31. Tauri, ibi: *los tales comisarios hacen muchas fraudes*. Secundo; quia tale mandatum ad testandum, non tam dicitur commissio ad testandum, quam testamentum, succeditque loco testamenti; quia continet institutionem hæredis, substitutiones, exhæredationes, meliorationes, dationes tutorum, quæ omnia si commissarius non faciat, per tale mandatum manent ipso jure facta, leg. 33. Tauri, hodie l. 7. tit. 4. lib. 5. recopil. cum ergo tale mandatum loco testamenti succedat, mirum non est, si lex eandem testamenti solemnitate[m] petat. Hæc ille. Jam autem certum est, mandatum contrahendi Matrimonium, non succedere loco Matrimonij; ergo mirum non est, si lex non eandem Matrimonij solemnitate[m] petat.

Itaque sufficere videtur ad valorem Matrimonij, quod contrahitur per Procuratorem, ut Parochus & testes assistant externo contractui, dum sic à Procuratoribus celebratur, & sufficienter intelligant, quid, & quorum nomine celebretur. Ad quod, ut notat Coninck disp. 24. num. 78. requiritur Primò, ut mandans suo Procuratori eâ ratione det commissionem, suo nomine cum tali persona contrahendi, ut hoc possit in foro externo clarè probari, sive per publicum instrumentum, sive aliâ legitimâ ratione.

Fff

Pro;

125.
Confirmatur ex l. 39. Tauri.

126.
Resp. ad objectionem.

127.
Ad confirmationem Sanchez. l. 31. Tauri.

L. 33. Tauri.

128.
Primum recedè quisitum, ut Parochus & testes validè assistant Matr. quod contrahitur per Procuratorem ex Coninck.

123.
Pylæus
Concl. 5.
paxi Ec.
124.

Legum correctio evitanda.
Sanchez.

124.
Prima obiectio.

L. 16. ff. de Sponsal.

Probatur: quia aliàs ex tali Matrimonio sequerentur omnia incommoda, quæ sequuntur ex Matrimonio clandestino; immodò secundum mentem Trident. esset verè clandestinum, quia de eo in facie Ecclesiæ constare non posset. Nam si mandans negaret, se tali dedisse eam commissionem, nullo modo coram Ecclesia probari posset, ipsum cum tali contraxisse.

129.
Secundum.

Secundò; ut Pastori, aliisque testibus sive per inspectionem instrumenti, sive per sufficientia testimonia, aliàve legitimà ratione moraliter constet, Petrum v. c. dedisse commissionem tali, ut cum Catharina suo nomine contraheret de præsentanti.

Probatur; quia illi non solum debent testari, talem Procuratorem dixisse Catharinæ, Petrum eam accipere in uxorem; sed eum hoc ex mandato Petri dixisse; sive potius, Petrum per talem Procuratorem Matrimonium cum Catharina contraxisse: ad quod necessarium est, ut sufficienter sciant Petrum, hoc mandatum dedisse. Hæc Coninck.

130.
Obiectio.

Cui si objicias: etsi illicitè, validè tamen Pastor assistit eorum Matrimonio, quos scit habuisse impedimentum dirimens, & non nisi incerto valde modo scit, eos jam obtinuisse dispensationem; ergo similiter validè assisteret tali Matrimonio, etsi dubius sit, an Procurator verè habeat à Petro tale mandatum.

Solutio Re-
gii.

Respondet negando Consequentiam: quia de essentia Matrimonii non est, ut Pastor possit testari tales validè contraxisse; sed ut possit testari, eos verè secundum omnem externam apparentiam in se mutuo de præsentanti consensisse; quod in priori casu verè vidit eos facere, etsi nesciat an validè id fecerint, quod alia ratione probandum est; secus autem est in secundo casu. Nam nisi morali certitudine sciat, Procuratorem habuisse tale mandatum à Petro, etsi possit testari Procuratorem alieno nomine cum Catharina contraxisse; nunquam tamen poterit testari, eum hoc fecisse nomine Petri, sive Petrum per Procuratorem contraxisse cum Catharina, quod tamen Trident. tanquam essenziale Matrimonio requirit. Hucusque præfatus Auctor.

131.
An valeat
mandatum
solâ voce
traditum, ex
Aversa.

Contrarium insinuare videtur Aversa q. 3. sect. 5. *Debet tamè*, ubi circa finem sic ait: Et quando mandatum ipsum scripto & publico instrumento traditur, nec etiam necesse est ad valorem, ut talis scriptura ostendatur Parocho & testibus; siquidem poterat valere mandatum solâ voce præstitum. Sed tamen ad majorem securitatem & cautelam, solet exigi, ut ostendatur; sicut & regulariter solet scripto & publico instrumento, & non solum voce aut privatâ scripturâ tradi. Hæc ille.

132.

Sed comòdè intelligi posset; videlicet valere mandatum solâ voce traditum, quando

illa vocalis traditio sufficienter potest innoscere Parocho & testibus, coram quibus Matrimonium per Procuratorem contrahitur; g. per viros fide dignos, qui testentur de illi vocali traditione. Alioquin non satis videtur quomòdò possit obviari inconvenienciis, propter quæ evitanda Conc. Trid. requirit illi solemnitatè. Nisi fortè dixerimus, Petro v. g. cujus nomine Paulus Matrimonium contraxit, incumbere probationem non datæ commissionis, alioquin cogendum ad servandam fidem illius Matrimonii, neque prius admittendum ad aliud Matrimonium; quod an dici possit, relinquo judicio doctiorum, & infra gendo de Matrimonio conditionato latius examinabimus. Certum est, omnimòdè expectare, ut Parochus & testes non assistant Matrimonio, nisi prius ipsis moraliter certò constet de dato mandato. Sin autem Matrimonium contrahatur per literas, ut certò moraliter constet, esse litteras scriptas, & à Petro, qui per illas vult contrahere.

Si verò à me queritur; quâ formâ debeant esse scriptæ hujusmodi litteræ, ut exhibentur coram Parocho & testibus sufficienter ad valorem. Respondeo duplicem in venio apud Auctores formam. Prima est; si Petrus v. g. scribat Catharinæ, se in eam de præsentanti consentire, & ipsius consensum ex hoc nunc acceptare pro eo tēpore, quo eum legitime præbit: & Catharina acceptas litteras coram Parocho & testibus legens, coram ipsè instrumentum de præsentanti consentiat. In eo tamen, inquit Coninck sup. n. 80. necessarium erit, ut Petrus aliquem designet, coram quo Catharina debeat suum consensum exprimere, ut hic eum nomine Petri acceptet. Quia aliàs ex parte Catharinæ nullum esse superioris consensûs externum signum, quod Petrus ad se directum, per se vel alium acceptare posset; ut autem ostendi disp. 22. n. 39. ad omnem promissionem & consensum in contractum, essentialiter requiritur, ut certè prius dirigantur ad eum, qui ea acceptare debet. Hoc ipso tamen, quod Petrus scriberet Catharinæ, ut eas litteras coram Parocho & testibus legeret, ac consensum exprimeret, consideretur his committere, ut eum suo nomine acceptarent: & hanc vim, nec aliam, videatur habere illa verba, quibus scribit, se Catharinæ consensum acceptare. Ita Coninck.

Secunda forma erit: si Catharina prius scripsit Petro, se in eum de præsentanti consentire, & inde Petrus remissis iisdem litteris scribat, se ejus consensum acceptare, & similiter in eam de præsentanti consentire, & utraq; litteræ à Catharina coram Parocho & testibus legantur, & Petri consensum acceptetur. Ita præfatus Auctor.

Et indubiè si ita fiat, sufficit, ut Matrimonium valeat. Sed quæritio est, an omnimòdò

illa sint necessaria. Sanchez lib. 1. disp. 7. n. 35. multos citat, qui docent sufficere, si ille, ad quem literæ mittuntur, si, inquam, consensum exprimat, vel mittenti literas, rescribendo ipsi, vel alii cuicumque.

Ipsæ autem putat necessarium esse, repositionem illam & acceptationem fieri coram nuntio, à promittente missæ, vel saltem per epistolam aut nuntium repositionentis, eidem promittenti missam, ante quã intimationem promittenti factam, poterit liberè resiliire, cum nondum sit contractus perfectus, eò quod repositio non est intimata promittenti, nec ejus nuntio; nec sufficere, si coram alio acceptet, & casu perveniat ad promittentis aures repositio illa, ut dicebam disp. præc. n. 28.

Probat; quia in Matrimonio & sponsalibus, sicut traditio & promissio debet esse sensibilis ei, cui fit; ita etiam acceptatio & repositio, cum non sit major ratio de una, quam de alia; imò major ratio militat, ut acceptatio & repositio illa sit sensibilis, cum sit ultimum complementum: ergo nec Matrimonium nec sponsalia perficiuntur, donec acceptatio traditionis & repositio constet se tradenti, vel promittenti per nuntium, ad id destinatum, vel nuntio ab eodem missæ, qui ad id videtur habere potestatem.

Et confirmatur, quia si, quando Matrimonium & sponsalia contrahuntur inter presentes, vir dicere: *Accipio*, vel, *accipiam te in mea*, & ipsa secretè responderet, ita ut nec verbo, nec signo perciperet vir ejus consensum, non esset Matrimonium, nec sponsalia: quia perinde est, ac si ille consensus esset internus, cum verba vel signa, requisita in sponsalibus, & Matrimonio, non ordinentur, ut aliis notus sit consensus, sed ipsi solum contrahentibus, qui se tradere ac acceptare debent; ergo.

Tandem: quia nemo acceptare potest quod sibi ignotum est; ergo si non manifestetur acceptatio & repositio priori promittenti, vel ejus nuntio; sed alii, qui non mittatur, ut illi intimet, non sufficere. Hucusque Sanchez.

Sed non placet Pontio, qui lib. 2. c. 16. n. 8. ait: Quando Matrimonium contrahitur missæ nuntio vel epistolâ, satis est ad perficiendũ Matrimonium, si acceptet coram nuntio; & ubi Trid. observatur, ut acceptet coram Parocho & testibus; neque opus est, ut mittenti consensum, mittatur acceptatio, vel traditio alterius, ut qui nuntium destinavit, acceptet. Nam eo ipso, quod ille, cui missa est traditio, acceptavit de præsentibus, perfectus est contractus Matrimonii & sensibilis.

In quo, non rectè, meo judicio, loquitur Th Sanchez disp. 7. n. 35. Adest enim unius consensus postulantis & acceptantis, cum ipsa postulatio sit intrinsicè acceptatio; adest etiam consensus alterius acceptantis & tradentis, cum ea acceptatio sit traditio. Ergo nihil

deest ad verum & perfectum Matrimonium. Sed idè in hac re non rectè Tho. Sanchez; quia non advertit, naturam acceptationis in hujusmodi contractu Matrimonii, habere intrinsicè rationem etiam traditionis, juxta naturam contractus. Quare si ea traditio explicetur coram nuntio, vel aliquo, perfectum Matrimonium est. Et ita hanc sententiam citatis multis docet Henriquez lib. 1. de Matr. c. 2. n. 6. & in Comment. lit. I. Hæc ille.

Et n. 10. ad 1. & 3. argumentum Sanchii responderet: aliud esse contractum esse perfectum; aliud verò eum, qui prius traditionem misit, cognoscere se obligatum re ipsa ex contractu perfecto. Contractus quidem perfectus jam est, eo ipso, quo ille acceptavit traditionem, & explicuit signo sensibili coram aliquo, cum sint jam omnia, ad eum contractum requisita: at verò ut in sua exultimatione homo sentiat se obligatum, necessaria est intimatio, & cognitio acceptationis.

Ad secundum respondet: illud esse nullius momenti; quia, inquit, in ea specie perinde est, ac si consensus esset internus: neque enim verbis explicatus est, aut signo aliquo; at in nostro casu supponimus, jam consentum coram aliquo verbis sufficienter explicari. Quare quod perveniat ad notitiam tradentis, necessarium est, ut ille sciat, se jam obligatum, & ligatum esse, & ita se pro ligato gerat; non verò ut contractus ratio perficiatur. Cujus optimum signum est; quod jam semel acceptatâ traditione alterius, quam per literas novit, non potest resiliire, quidquid dicat Tho. Sanchez. Nam traditio illa fuit etiam acceptatio, suspensa tamen, donec alter eam acceptaret: eã verò semel acceptatâ, non habet locum penitentia; cum ea acceptatio sit etiam traditio, quam ille alius tradens se juxta contractus naturam in ipsa traditione acceptavit.

Alias etiam, cum præsentibus contrahunt, si vir prior dicat: *Trado me tibi*, & uxor respondeat: *Accipio*, posset vir dicere: *Ego non accepto tuam traditionem*, & resiliire. Quod planè sequitur, si factâ priori traditione, & acceptatâ ab alio adhuc esset necessaria intimatio traditionis & acceptatio illius. Hucusque Pontius.

Rogat aliquis, quid ego sentiam? Respondeo: ubi Concil. Trid. viger, nulla est difficultas, si verum est, quod ait Coninck: Parochum & testes habere commissionem acceptandi consensum alterius partis nomine ejus, cujus literæ leguntur. Ut etiam, ubi Concilium non obligat, ex hypothesis, quod licito modo contrahatur, id est, non clandestinè, sed coram aliquibus testibus, seu in facie Ecclesiæ; nam eodem modo dicere possumus, & ipsos habere commissionem acceptandi. Et cum semper, saltem coram uno, debeat manifestari consensus, quidni dicamus, & ipsum habere commissionem eum acceptandi?

138.
Resp. ad 1.
C. 3. arg.
Sanchii.

139.
Ad secundum.

140.
Sententia
Auctoris.

Neque enim puto, scribentem velle differre perfectionem contractus, donec & usque per seipsum illum consensum acceptet; cum enim ex nunc resolutus sit eum acceptare; imò quantum in se est acceptet pro tempore, quo futurus est, nulla potest esse ratio, quare non velit perfectionem contractus, id est, indissolubilem obligationem Matrimonii, quamprimum ea haberi potest; jam autem potest haberi hoc ipso, quòd comparat exprimit suum consensum coram aliquo, quocumque demum homine; quia potuit velle dare tali homini commissionem acceptandi, non minus quam Parocho & testibus; ergo hoc ipso, quòd Petrus v. g. scribit, se Catharinæ consensum acceptare, censetur unicuique presentis, cui explicatur consensus Catharinæ, dare commissionem eum acceptandi. Unde Petrus non acceptat, quod sibi ignotum est, sed quod sibi notum est in alio, coram quo consensus exprimitur.

141. *Quantum temporis possit intercedere inter consensum unius partis & alterius.*

Ex hæcenus dictis de Matrimonio per Procuratorem, aut literas, satis manifestum est, longiorem moram posse intercedere inter consensum unius, & alterius partis, quantum scilicet temporis humano more intercedere solet, usque dum perveniat Procurator aut epistola, & commodè conveniri possit altera pars, ut adjungat suum consensum esse debita solemnitate, in quo sanè potest esse notabilis diversitas, juxta locorum distantiam & alia impedimenta, quæ faciliè possunt occurrere.

Alioquin non censebitur (inquit Averfa quæst. 3. sect. 6. §. Itaque) quis regulariter permanere in suo consensu, nec etiam ab initio habuisse talem intentionem, ut alter post habitam notitiam possit per annos aut annum differre suum consensum, & ipse interim manere suspensus. Nisi tamen ipsemet oppositum expresserit, nempe se esse contentum expectare per annos aut annum; in quo nulla temporis mensura taxanda est, nisi juxta ejus voluntatem non retractatam. Hæc ille.

142. *Statuitur pro regula voluntatis contrahentium.*

Regula ergo istius moræ intermediæ quoad quantitatem suam non melior, quam voluntas contrahentium, ut tanta sit, quanta communiter prudentes eam esse volunt, nisi de particulari aliquorum voluntate aliter hic & nunc constet; sufficit quippe & requiritur moralis conjunctio, id est, ut moraliter permanere censeatur consensus prioris expressus, quando posterioris consensus exprimitur; illa autem permanentia non habetur, nisi juxta intentionem, ac dispositionem illius, qui prior consensit, cum semper possit revocare suum consensum, etiam absolute expressum; ergo etiam potuit ab initio pro uno die, aut mense aut anno velle consentire, & non pro altero die, mense aut anno: ac

proinde die illo, mense, aut anno elapso, censetur non amplius ne quidem moraliter, habitualiter, aut virtualiter ille consensus permanere: veluti si expressè post illud tempus consensum, ante absolute præteritum, revocasset; ergo consensus alterius partis, qui exprimitur post illud tempus, nequit constituitur Matrimonium, cum hoc essentialiter sit mutuus consensus, qui tali casu nullatenus invenitur, ut nimis manifestum est.

Itaque si presentes sint, qui contrahunt siue absentes, non requiritur physica coexistentia amborum consensuum, siue ex natura contractus, siue ex natura Sacramenti, etiam post Conc. Trident. sed sufficit coexistentia moralis, quæ etiam sufficit in aliis contractibus, v. g. stipulatione, l. 1. ff. de Verb. oblig. ibi: *Qui præsens interrogatus, antequam sibi responderetur, discessit, tamen efficit stipulationem. Sin vero præsen interrogaverit, mox discessit, & reverso responsum est, obligat, intervallum enim medium non contrahit obligationem.* Et emptione, quæ inter absentes contrahi potest, l. 1. ff. de Contr. empt. §. fin. *Est autem emptio juri peremptum, & ideo consensu peragitur, & sine absente contrahi potest, & per nuntium, & per literas.* Ergo ex natura contractus non requiritur physica coexistentia amborum consensuum, neque est ulla ratio, quare potius requiratur in contractu Matrimonii, quam in quolibet.

Sed nec extat aliqua specialis constitutio Ecclesiæ, quæ illam præsentiam in hoc contractu præ cæteris exigat; sicut patet de his supra. §. Sed absolute, extare legem, quæ eam postulet in quodam speciali contractu stipulationis, ff. de Verb. oblig. l. 137. in principio: *Continuus aliam stipulationis & promittentis esse debet, ut tamen aliquo momento nature intervenire possit, & minus responderi stipulanti oportet. Causa si post interrogationem aliud acceperit, non perdet, quamvis eadem die sponderit.*

Sed hic Auctor non videtur illum legem dispexisse; vidisset enim, intelligendum esse de omni contractu stipulationis, & non de aliquo speciali contractu stipulationis, vel forte per aliquem specialem contractum stipulationis, intelligat contractum stipulationis, ut distinctum à cæteris contractibus, prout intelligit Sanchez lib. 2. disp. 32. ubi respondens ad illam legem, suæ sententiæ, de qua hic tractamus, objectam, ait: *Ubi qui in stipulatione illum textum, in qua verba cum illa solemnitate sunt de substantia secus in aliis contractibus.*

Sed quæro ego: quomodo ergo bene adducit Sanchez pro sua sententia l. 1. ff. eod. quæ etiam manifestè loquitur de contractu stipulationis, ut patet ex ejus verbis supra.

Iatis? Vel ergo lex 1. non probat nostram sententiam, vel aliter respondendum est ad leg. Continuus. Respondeo igitur: neque in illa lege requiritur physica coexistencia am- borum consensus, sed secundum eam suffi- cit etiam moralis, quæ tunc intelligitur esse, quando post interrogationem, aliud non accipitur, ita ut accipiendo aliud, jam ex speciali dispositione istius legis, ambo con- sensus non amplius coexistant moraliter.

Audiamus Gloss. verb. Aliud agere coepe- rit: Id est, inceperit, acceperit: ut sit sensus; ni- hil esse actum, si post interrogationem aliud ne- gotium inceperit, quamvis eadem die responde- rit. Ergo si aliud negotium non acceperit, si eã- dem respondeatur, medium tempus non nocet, nec videtur eminus factum, quod eodem die fa- ctum est, nullo extraneo negotio interjecto. Sic nihil obstat l. 1. §. 1. sup. eod. Hæc Gloss.

Quæ ibidem verbum: Continuus, expli- cat, dicens: Id est, contiguus, ut ostendat ali- quam moram posse intercedere, dummodò ad alia negotia non divertatur, quod specia- liter constitutum est in contractu stipulatio- nis, & idè ad alios contractus non debet extendi. Itaque Matrimonium, in quantum præcisè contractus, non requirit physicam coexistenciam consentium.

Sed neque in quantum est Sacramentum; quia Deus, elevando Matrimonium ad digni- tatem Sacramenti, reliquit contractum im- mutatum, ut non semel dictum fuit; ergo si valet in ratione contractus, etiam valebit in ratione Sacramenti.

Confirmatur exemplo aliorum Sacramen- torum, in quibus non requiritur physica coexistencia materiæ & formæ, sed sufficit moralis; ut manifestè patet in Sacramento Ordinis Subdiaconatus; confertur enim Or- do, cum profertur forma; profertur autem forma, cum jam omnes calicem vacuum cum patena tetigerunt, qui contactus est materia aut saltem supponit materiam, scilicet por- rectionem calicis, ut constat ex dictis pro- prio loco. Sic etiam in Sacramento poeniten- tiæ, quasi materia, Contritio & Confessio, etiam longo tempore possunt præcedere Ab- solutionem, quæ est forma.

Utimur autem in his (inquit Pontius sup. n. 2.) eã regulâ, quam nobis eleganter tradi- dit Gabr. Vasquez 2. to. in 3. part. disp. 128. cap. 7. n. 55. Censetur forma & mate- ria ad eandem actionem Sacramentalem per- tinere, si interpositâ morâ temporis, nihilo- minus in prolatione formæ, aliquid enun- tiantis more humano, eadem veritas manet, ac si simul cum materia concurreret. Ex hac enim regula colligemus, facillè plus tempo- ris intercedere posse inter materiam & pro- lationem formæ unius Sacramenti potius, quàm alterius, cum non eodem modo signi-

ficient omnes Sacramentorum formæ. Si ergo materia & forma Sacramentorum possunt etiam interjectâ morâ temporis majori vel minori applicari, multò magis dicendum est in Sacramento Matrimonii posse contingere, quando consensus exprimitur. Hæc ille.

Scio, consensus conjugum non esse mate- riam & formam Sacramenti, ast potius duæ partiales formæ, secundum nostra principia; sed hoc parùm refert ad hanc veritatem, non est enim ratio, quare majorem debeant habe- re connexionem illæ formæ partiales in hoc Sacramento, quàm materia & forma in aliis Sacramentis. Nam sicut potest in aliis Sacra- mentis manere veritas formæ, tamen si aliqua mora temporis fuerit interposita; ita etiam manere potest veritas unius formæ partialis in Matrimonio, v. g. veritas horum verbo- rum: Ego te accipio in meum, tamen si etiam longo tempore præcesserit hæc forma par- tialis: Ego te accipio in meam. Igitur neque ratio Sacramenti in Matrimonio postulat physicam coexistenciam amborum consen- sum.

Sed neque Conc. Trident. quia hoc so- lum exigit, tanquam necessarium ad valo- rem, ut consensus amborum exprimantur coram Parocho & testibus; hoc autem fieri posse, quando contrahitur per Procuratorem aut literas, jam antea demonstravimus. Et inter ipsos etiam principales fieri potest, ut vir hæc horâ dicat: Ego te accipio in meam conjugem, & mulier post unam horam: Ego te accipio in meum conjugem, coram eodem Parocho, & eidem testibus.

De cætero, quando contrahitur Matrimo- nium inter præsentés, regulariter ille, qui prior suum consensum exprimit, cum hac intentione id facit, ut alter etiam inconti- nenti, non recedendo ab illo congressu, ad- jungat suum mutuuum consensum, saltem in foro externo; non enim censetur velle ma- nere suspensus, nisi ipsemet oppositum exp- resse determinet, dicens, se esse contentum expectare, velleque interim manere in suo consensu per tantum tempus, vel indefinitè quantum alteri placuerit. Ubi etiam non est taxanda alia temporis mensura, quàm juxta ejus voluntatem, nisi eam postea retractet; hoc ipso enim finitur illud tempus, tamen si indefinitè positum esset, ut patet ex dictis. Atque hæc sufficiant de Matrimonio, quod contrahitur per Procuratorem, nuntium, seu literas.

Tantum addo, quod lego apud Sanchez libro secundo disp. 11. num. 31. Optimè faciunt contrahentes per Procuratorem, si postmodum ipsimet iterum Matrimonium ineant ad tollendos scrupulos. Quia quàm- vis reliqua Sacramenta repeti nequeant eã- dem materiâ manente; hoc autem est in Ma-

148. Trident. non exigit physi- cam coexi- stenciam consensuum.

149. Quid regu- lariter in- tendat illa qui prior consentit!

150. An debeat iterari Ma- tr. contra- ctum per Procurato- rem. Sanchez,

rimonio speciale, cum enim sit contractus, ejusque naturam & condiciones retineat, potest ea parte qua contractus est, ceterorum more saepius iterari. Et citatis Auctoribus aliquibus, qui hoc docent, addit: Iteratur autem, ne forte prior consensus revocatus sit.

Quid igitur si certo constat, non fuisse revocatum? Resp. nullatenus esse iterandum; immo more aliorum contractuum, qui perficiuntur traditione, non posse iterari; sicuti donatio, secuta traditione rei donatae, non potest iterari; non enim potest iterari mihi dari, quod jam meum est. Ergo ex hypothesi, quod Matrimonium per Procuratores certo fuerit validum in ratione contractus, non potest Matrimonium in ratione contractus iterari; quia vir non potest corpus suum

dare mulieri, quod jam est mulieris per priorem contractum; adeoque si prius Matrimonium verè non fuerit Sacramentum, quantumcumque postea iteretur, seu potius videatur iterari contractus, nunquam perficietur vera ratio Sacramenti; quia vera ratio Sacramenti, requirit verum contractum, non in facto esse, sed in fieri, cum Sacramentum Matrimonii sit actio transiens. Vide dicta Sect. 4. Conclus. 6. Itaque illa reiteratio Matrimonii nihil facit ad majorem securitatem, aut ad tollendos scrupulos, nisi dubium aliquod foret de validitate Matrimonii prioris in ratione contractus.

Ita ego sentio, salvo meliori, & transito ad Matrimonium quod contrahitur ex errore vel metu, pro quo instituitur

SECTIO VII.

DE MATRIMONIO INITO EX ERRORE VEL METU.

I. Ad Matrimonium requiritur perfecta deliberatio.

Nemo dubitat, quin ad Matrimonium requiratur deliberatio, quatenus hæc dicit perfectam rationis advertentiam atque iudicium; id est, ea libertas seu deliberatio, quæ necessaria est ad peccatum mortale; si enim hæc requiritur, ut diffusius probavimus Sect. 1. Conclus. 6. ad valorem sponsalium, quæ tamen multis de causis dissolvi possunt, & saepius dissolvuntur, quando amplius ad Matrimonium, contractum omnino indissolubilem; quando enim obligatio major est, rantiò videtur requiri major deliberatio seu libertas.

Cui repugnet error & metus.

Porro huic majori deliberationi seu libertati repugnat error & metus, idèdque de utroque simul hæc Sectio tractabimus. Et primùm quidem de errore, qui ex natura sua destruit consensum, juxta illud, quod habetur leg. 15. ff. de Jurisdic. *Quidem enim tam contrarium consensui est, quam error?* Sit itaque

CONCLUSIO I.

Error vel dolus circa substantialia jure naturæ invalidat Matrimonium.

2. In quo differtur ignorantia ab errore.

Prenotandum Primò: ignorantiam differre ab errore, quòd illa ex sua ratione nullam præviã cognitionem desideret, sed solã scientiæ negatione contenta sit: hic autem iudicium positivum intellectus perversum postulet; & idèd dicitur ignorantia præviã dispositionis: ubi autem non adest error, ignorantia puræ negationis.

Sed & hæc ipsa mater cunctorum errorum est, ut legitur in Concil. Tolitano. can. 24. qui sic incipit: *Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime in Sacramento Divinanda est.* Quia enim ab intellectu ignoratur veritas, hinc perversè iudicat, id est, non pro alio putat, quod propriè est errare, docet. D. Aug. Enchir. c. 17. (& refer. dist. 38. c. 11.) ibi: *Quamvis errare, quam possumus curã, cavendum sit, non solum in majoribus, verum etiam in minoribus rebus, nisi rerum ignorantia possit errari; necesse est consequens, ut continuo erret, qui quicquid nescit; sed quisquis se existimat scire, non nescit.* Pro vero quippe approbat falsum; quod erroris proprium Item c. 21. (& referetur in q. 2. cap. 6.) *In quibus rebus nihil interest de capessendum regnum Dei &c. in his errare est aliud pro alio putare, non arbitrandum est peccatum.*

Ergo secundum D. Aug. error non dicitur nudam absentiam seu negationem scientiæ, sed insuper positivum aliquod iudicium intellectus, quo pro vero approbat falsum, aut aliud pro alio putat. Ut si me profuturum habeo, quantum hinc distet Roma, non dico errare, utpote qui nullum distantiae conceptum formavi; si verò existimarem centum leucarum distare, cum distet ducentas vel trecentas, errarem utique, falsum iudicium habens; hoc autem iudicium reddit actum, qui et innotitur, involuntarium, v. g. vorum peregrinationis ad limina Apostolorum; quia voluntas non vult peregrinationem ducentarum aut trecentarum leucarum, sed tantum centum leucarum; quia tantum centum leucæ per intellectum proponuntur, quamvis falsò.